

никакав однос ни између странака, са једне стране, и арбитраже и арбитра са друге стране, пошто арбитраи сва своја овлашћења црпе из арбитражног уговора. Сваки рад арбитра и у случају правоваљаног арбитражног уговора који би прелазило оквира тог уговора био би ништав, никог не би могао да обавезе. Поготову, то не би било ако би они донели какву одлуку без икаквог арбитражног уговора. Међутим, арбитраи су у овој одлуци обавезали тужиоца да плати туженом арбитражној трошкове. На доношење такве одлуке арбитраи нису били овлашћени. Чим су констатовали да између страна не постоји арбитражни уговор, самим тим су констатовали да арбитража није установљена а тиме ни они не могу да наступе као арбитраи јер им недостаје инвестира странака. Зато се према странкама арбитраи налазе у односу у којем су били и пре подношења тужбе арбитражи. Међутим, арбитраи су ипак одлучили о трошковима. Поставља се питање на основу чега су могли да донесу једну такву одлуку. Таква одлука може да се донесе само на основу арбитражног уговора. Није ли арбитража доношењем одлуке о трошковима признала и постојање арбитражног уговора између странака? Позивање одлуке на одредбе Правилника а преко њих и на одредбе Зак. о парн. пост. не може да се одржи. Стављање у дејство ових одредби према странкама („уколико странке нису нешто друго уговориле“! — чл. 38 Правилника) могуће је само на основу пуноважног арбитражног уговора. Правилник СТА сâм по себи не конституише то право за арбитражу.

Овај кратак преглед, без претензија да даје исцрпну анализу указује на веома велики значај покренутих правних питања. Изнети случај указује и на особености правних проблема који се у пракси арбитража на плану међународног приватног права појављују у друкчијем светлу него пред редовним судовима, па отуд траже и друкчија решења.

Др. Ђорђе Лутић

ЛАЖИРАЊЕ УТАКМИЦЕ ОД СТРАНЕ УЧЕСНИКА СПОРТСКЕ ПРОГНОЗЕ

— *Правна квалификација* —

1. У тзв. „афери тикет“ пред наше правосуђе се први пут после рата поставило питање правне квалификације лажирања утакмица од стране учесника спортске прогнозе као крив. дела. Овакви случајеви познати су у свим земљама у којима постоји спортска прогноза и по свој прилици да ће се јављати и у будуће и у тим земљама и код нас. Зато би било интересно видети какво је становиште заузела наша судска пракса у овом првом случају који може имати смисао и значај преседана.

2. Јавна оптужба оптужила је прогнозере који су давали новац играчима појединих клубова да изгубе (или добију) (1) утакмице и затим „прогнозирали“ поразе тих клубова — за крив. дело преваре из чл. 258 КЗ. — Првостепена пресуда Окружног суда у Шапцу од 24. јуна 1963. К-58/63. усвојила је ову правну квалификацију и осудила оптужене прогнозере за крив. дело преваре.

У својој жалби, бранилац једног оптуженог изразио је гледиште да лажирање утакмица од стране учесника спортске прогнозе представља специјални вид преваре — обману при коцки и да је на оптужене могао бити примењен само чл. 305, ст. 3, КЗ као *lex specialis*. — Врховни суд СР Србије, као другостепени, одлучујући по жалби, својом пресудом од 28. априла 1964. Кз-3813/63 стао је на становиште да је први суд правилно оквалификовао радње оптужених као дело преваре, и то са следећих разлога:

„Иако крив. дело из чл. 305, ст. 3, КЗ представља посебан вид преваре, у конкретном случају се не ради о овом крив. делу већ о крив. делу преваре из чл. 258 КЗ, јер се чини превара од већег броја лица. С друге стране, игра на спортској прогнози је легализована игра на срећу а чим се обавља игра на срећу која је легализована значи да у таквој игри на срећу нема елемената противправности, па зато у конкретном случају и не може доћи у обзир примена крив. дела коцкања из чл. 305 КЗ јер је ова игра на срећу односно коцкање забрањена законом“.

3. Анализом овога образложења могу се утврдити следећи разлози које другостепени суд наводи у одбрану свога схватања да се лажирање утакмице од стране учесника спортске прогнозе не може оквалификовати као дело из чл. 305, ст. 3, КЗ: а) крив. дело из чл. 305, ст. 3, КЗ не може се учинити од стране већег броја лица, и б) у учествовању у спортској прогнози нема елемената противправности јер је ова игра на срећу дозвољена.

4. Први од ова два разлога, према коме је саизвршиоштво код чл. 305, ст. 3, КЗ немогуће, не стоји јер:

а) Ако је саизвршиоштво могуће код преваре оно мора бити могуће и код обмане при коцки јер је у оба случаја реч о материјално истоветној радњи — обмани тј. довођењем у заблуду лажним приказивањем или прикривањем чињеница или одржавању у заблуди. Када, дакле, суд налази да је по својој природи радња обмањивања таква да дозвољава саизвршиоштво, онда саизвршиоштво мора бити могуће како у извршењу дела из чл. 258 тако и у извршењу дела из чл. 305, ст. 3, КЗ.

б) Саизвршиоштво у извршењу крив. дела из чл. 305, ст. 3, КЗ не само да је могуће већ представља најчешћи облик извршења (два играча која у игри картања договорно обмањују трећег).

Други разлог такође не стоји јер између прве премисе (учествовање на спортској прогнози није законом забрањено) и друге премисе (коцкање је законом забрањено) и закључка: лажирање утакмица од стране учесника спортске прогнозе не представља дело из чл. 305, ст. 3, КЗ не постоји логичка веза.

(1) Посебно је и врло интересантно питање да ли стимулирање на победу путем давања или обећавања материјалне користи (које уосталом врше и сами клубови) представља „лажирање“.

По фигури: А није Б; Ц је Б; А није Ц, којом се овај силогизам служи, може се извући само закључак да учествовање на спортској прогнози није забрањено. То, међутим, није био предмет доказивања, па је реч о замени тезе.

5. Свакако да не мора да значи да је одлука другостепеног суда материјално погрешна зато што је пресуда недовољно образложена. — Пошто је реч 'искључиво о дилеми између чл. 258 КЗ и чл. 305, ст. 3, те пошто се овај други у односу на онај први показује као посебан вид према основном делу (и пошто је, према томе, стицај међу њима немогућ) то ће се коначан одговор о правној квалификацији добити ако се реши питање: да ли лажирање утакмица од стране учесника спортске прогнозе представља дело из чл. 305, ст. 3, КЗ. Обратним путем (којим се послужио првостепени суд) тј. утврђивањем постојања елемената крив. дела из чл. 258 КЗ не би се ништа постигло јер би још увек постојала могућност да се истоветна радња подведе и под посебан вид преваре, обману при коцки.

6. Ван сваке је сумње да у радњи лажирања постоји обмана. Радња се управо састоји у испуњавању тикета уз постојање одређених субјективних околности. Предпоставља се да учесници спортске прогнозе немају никаквог знања о исходу утакмица које не би било доступно свакоме учеснику. Испуњавање тикета представља, према томе, мање-више случајан (тј. руковођен само тим сваком доступним знањем) избор комбинација. Када тај избор није случајан (тј. када неки учесник има и нека знања која другим учесницима нису доступна — што је случај при лажирању) — онда је организатор игре у погледу постојања те претпостављене чињенице доведен у заблуду. Да се, пак, ова чињеница претпоставља произилази већ из саме природе игре.

7. Како чл. 305, ст. 3, КЗ садржи само два елемента: 1. да се учинилац послужио обманом, и 2. да се обманом послужио „при коцки“, — то се питање квалификације коначно решава одговором на питање: да ли је спортска прогноза „коцка“? — На ово питање одговорио је и другостепени суд наведеном пресудом. Тај суд је, међутим, извршио замену термина, одговарајући да спортска прогноза није коцкање. Коцка је по обиму шири појам који у себи садржи, између осталог, и појам коцкања. Коцка је, наиме, свака игра не срећу, док је коцкање она коцка: а) која се врши у виду заната; б) при којој се играч служи обманом; в) која се врши са особом за коју се зна или се морало знати да је до новца за игру дошла извршењем кривичног дела, и г) коцкање је такође радња омогућавања коцке уз награду. — Према томе, када је суд утврдио да спортска прогноза није коцкање, то још увек не значи да спортска прогноза није ни коцка.

Коцка је у нашем језику синоним за сваку игру на срећу (2). У аутентичном хрватском тексту Крив. законика уместо израза „коцка“, који је употребљен у српском тексту, употребљава се израз „хазардна игра“. Изрази „коцка“ и „игра на срећу“ означавају један исти појам.

(2) „Коцка је игра на срећу“ — Правни лексикон, Савремена администрација, Београд, 1964, с. 336.

С друге стране, чл. 2 Осн. закона о играма на срећу („Сл. лист ФНРЈ“, бр. 22/62), одређује да се под играма на срећу подразумева и спортска прогноза а Правила спортске прогнозе у чл. 1 наводе: „Спортска прогноза је врста игре на срећу“ (3).

Врховни суд НР Србије (исти суд који је нашао да у лажирању нема елемената из чл. 305, ст. 3, КЗ) својом одлуком Кж-195/55 од 24. маја 1956. нашао је да и коњске трке представљају игру на срећу тј. коцку. Уосталом, јасно је да исходи свих утакмица одн. избор правих комбинација не могу бити унапред предвиђени а то је управо оно што је најбитније за игру на срећу.

8. Према томе, спортска прогноза јесте игра на срећу тј. коцка, а лажирање представља обману тј. довођење у заблуду организатора игре, па се зато по нашем мишљењу, у радњи лажирања утакмица од стране учесника спортске прогнозе стичу сви потребни елементи из чл. 305, ст. 3, КЗ, што, с друге стране, искључује примену чл. 258 КЗ јер је реч о посебном виду преваре.

Срђа Поповић

(3) У том смислу и др. Б. Златарић: Кривични законик у практичној примени, св. II, Загреб, 1958, „Народне новине“, с. 579.